

TERCER pdf OBLIGATORI
"Hannah Arendt"
2nFILOSOFIA

Data entrega **màxima** 15 maig de 2018

SUMARI TREBALL

1. Introducció al pensament de Hannah Arendt
2. Pensament i Acció.....
3. La Vita Activa
4. L'Acció.....
5. La Llibertat.....
6. Teoria sobre el Totalitarisme
7. Eichmann a Jerusalem
8. Resum per capítols.....
9. Conclusions finals

1. INTRODUCCIÓ AL PENSAMENT DE HANNAH ARENDT

La història d'aquesta dona és fascinant: va néixer a Alemanya l'any 1904, filla d'una família de classe mitjana, i morí a Nova York l'any 1975. Era hiperactiva i es ficava en embolics: la van expulsar del seu institut de Secundària sense haver-lo acabat. Tenia males notes però llegia quantitats enormes de llibres, que la mare tenia a la seva biblioteca familiar: als 14 anys ja s'havia llegit *La Crítica a la Raó Pura* de Kant, un llibre de difícilíssima lectura de gairebé mil pàgines. El pare morí quan ella tenia 3 anys. Als 17 anys estudià a la Universitat de Marburg. Estudia Filosofia amb un professor que va ser després mundialment famós: Martin Heidegger, alemany "ari", del qual s'hi va enamorar. El professor tenia 35 anys, estava casat i tenia una filla. Ella, com hem dit, 18 anys justos. L'escàndol fou considerable. Les Lleis Racionals de Nürmberg, dictades pels nazis, feien impossible una relació mixta entre un alemany "pur" i una alemanya "jueva". Va haver de fugir. Els nazis van nomenar Heidegger al càrrec de Rector de la Universitat, i ell ho va acceptar. L'Adhesió de Heidegger a les teories nazis va suposar un xoc brutal per Arendt (la relació es trencà, tot i que s'enviaren cartes durant més de 50 anys). L'any 1933 va marxar d'Alemanya a França, treballant amb la Resistència antifeixista. L'any 1940 la van detenir i empresonar en un camp de concentració a la França ocupada pels nazis. Va aconseguir fugir de miracle, seduïnt un dels soldats que la custodiaven, i l'any 1941 parteix als EEUU, on s'hi està fins que mor l'any 1975.

Per tant, la seva història, molt lligada a la persecució per ser jueva i la seva filosofia, reflexionant sobre la llibertat, estaran molt relacionades. Ella reflexionarà sobretot de Teoria Política, i es va fer molt famosa a nivell mundial pel seu llibre *Els Orígens del Totalitarisme* i sobretot per *Eichmann a Jerusalem*.

ELS LLIBRES més IMPORTANTS de HANNAH ARENDT

Els orígens del Totalitarisme (1948)	Sobre el totalitarisme nazi i comunista
La condició Humana (1958)	Sobre la <i>Vita Activa</i>
Eichmann a Jerusalem (1963)	Sobre el judici al nazi Adolf Eichmann
La vida de l'Esperit (1978: inacabat)	Sobre la <i>Vita Contemplativa</i>

El pensament polític d'Hannah Arendt és fascinant: ha tingut una repercussió enorme dins el segle XX. Aquest ha estat un segle marcat per les dues grans guerres mundials, amb 60 milions de morts, i l'esclat de la bomba atòmica, producte de la ment humana: un dels segles més mortífers de la història mundial. Paradoxalment, també gràcies a la Raó, ha estat el segle dels més importants avenços en ciència i tecnologia. ¿Com es pot explicar això, es demana Arendt? Veurem, per tant, com el seu pensament destil·la un **escepticisme cap a la Raó** —tret central de l'època Contemporània—, però un **optimisme cap a l'Acció**, —tret peculiar d'Arendt.

L'origen de la seva Filosofia arrenca amb una anàlisi del Totalitarisme (nazi i comunisme rus), del qual fa una extraordinària reflexió sobre l'origen *racional* del mal: l'anomena "**el Mal Radical**".

6. PENSAMENT I ACCIÓ

Per entendre correctament el seu pensament sobre el **mal**, abans caldria retornar a una idea que hem estudiat al llarg de l'assignatura: el **binomi entre 'Pensament' i 'Acció'**. Recordem-ho:

Primacia del 'Pensament' sobre 'l'Acció'

Filosofia Grega

1. SÒCRATES

2. PLATÓ/ARISTÒTIL

PENSAMENT	ACCIÓ	PENSAMENT	ACCIÓ
El pensament és un aprenentatge de la virtut	La virtut només té sentit en l'acció pública.	És la dimensió pensant. No implica acció: és teòrica o contemplativa (theorein). S'accedeix al 'bé'.	És l'activitat lligada a la voluntat lliure i a l'acció. Implica una activitat pràctica (praxi).
El Pensament només té sentit si està orientat a l'Acció		És més important el pensament (bios theórétikos), que l' acció (bios politikos).	

Segons Arendt, Sòcrates havia posat l'accent en l'**Acció** com espai públic en què el **Pensament** es posa de manifest. A partir de Plató, aquest dualisme se **separarà** completament: "**Pensar**" estarà per sobre "**d'Actuar**".

Seguint amb els arguments de Hannah Arendt, amb el Cristianisme, la *vita contemplativa* és **superior** a la *vita activa*: aquesta ens acosta a les coses terrenals, mundanes, mentre que aquella [vita contemplativa] ens posa en la direcció de l'*esperit*: la contemplació (*theorein*) divina. A Kant, la Raó Teòrica és l'origen crític central de tota la seva Filosofia, molt per sobre de l'acció humana.

Primacia del 'Pensament' sobre 'l'Acció'			
Filosofia Medieval		Filosofia Moderna	
3. CRISTIANISME		4. KANT	
VITA CONTEMPLATIVA	VITA ACTIVA	RAÓ PURA	RAÓ PRÀCTICA
Per 'saber' cal 'creure'. La Filosofia es posa al servei de la teologia. La veritat és Déu, i es capta amb la contemplació.	L'acció és menyspreable perquè et distreu del camí veritable, que és Déu. La vida és temporal.	El pensament és la unió de les dades empíriques a posteriori i les formes pures a priori: El fenomen.	La Raó Pràctica és a priori, universal; es mou pel deure i és categòrica.
És més important la contemplació , que l' acció .		És més important la raó teòrica , que la raó pràctica .	

La transformació més important, segons Arendt, es dona a partir de l'època contemporània (la nostra: a partir del s. XIX fins ara).

Primacia de 'l'Acció' sobre el "Pensament"

Filosofia Contemporània

5. MARX		6. NIETZSCHE	
PRAXI (ACCIÓ)	TEORIA	VIDA	RAÓ
La Realitat pràctica és la forma que l'home té de relacionar-se amb la naturalesa i amb els altres homes. Aquesta és l'única realitat. Més enllà d'aquesta realitat, no existeix absolutament res. (Materialisme)	És la ideològica. No implica acció: és teòrica i està al servei de la <i>superestructura</i> . Les <i>idees</i> no mouen el món, sinó l'acció. La teoria que no sorgeix de la pràctica és buida i retòrica.	Amb el terme <i>Vida</i> s'hi descriu el fons originari i profund del qual sorgeix tot el que és concret, individual i canviant. <i>Vida</i> és impuls, instint. Allò que millor expressa la vida no és la raó (ciència), sinó l'art.	Amb ell terme <i>Raó</i> s'hi descriu el concepte, <i>la idea</i> , la metàfora que ha substituït la vida pel llenguatge. Creiem captar la vida a través de la ciència i, en comptes d'això, l'hem substituïda per una veritat conceptual.
És més important la Praxi , que la Teoria .		És més important la vida , que la raó .	

És fonamentalment amb **Marx** quan s'inicia la **inversió del dualisme**: considera "l'Acció" més decisiva en l'ésser humà, que no pas el "Pensament". Per Marx, l'home és el conjunt de les seves relacions materials. Res més. Per a Nietzsche, l'home racional és un horror. Així, el binomi "Pensament"- "Acció", ("Teoria"- "Praxi", a Marx) el modifica Nietzsche en el binomi "Raó"- "Vida".

Tota aquesta introducció (un poc llarga), calia fer-se perquè és aquí on hem de situar Hannah Arendt: el centre del seu estudi neix de l'anàlisi de "l'Acció", en un sentit on ubica els homes dins **l'esfera pública** (polis): una de les dimensions centrals d'allò que ella anomena **vita activa**.

7. LA VITA ACTIVA

Al seu llibre *La condició humana*, Arendt explica la seva teoria sobre l'Acció política. Distingeix entre "**naturalesa humana**" (allò biològic), i "**condició humana**" (allò *condicionat* per la *vita activa* i *contemplativa*). Per tant, no entra a parlar de la *naturalesa humana* (diu que contestar a la pregunta ¿què som? és irresoluble), sinó sobretot parla de *Condició humana*. Així, la **condició humana** és:

1. VITA CONTEMPLATIVA És allò que <i>'pensam'</i> . Segons Arendt, es divideix en 1. <i>Pensament</i> , 2. <i>Voluntat</i> , i 3 <i>Judici</i> . Es mou a l'àmbit de l' <i>esfera privada</i> . Desenvolupa aquesta part de la seva teoria al llibre <i>La vida de l'esperit</i> (inacabat: va morir abans).	2. VITA ACTIVA És allò que <i>'fem'</i> . Segons Arendt, es divideix en 1. <i>Treball</i> , 2. <i>Obra</i> , i 3. <i>Acció</i> . Aquesta última es mou en l' <i>esfera pública</i> (polis). Desenvolupa aquesta teoria al llibre <i>La condició humana</i> .
PENSAMENT	ACCIÓ

Són dos plans diferents, malgrat Arendt considera que aquell que *pensa* no és algú *contemplatiu* (com es creia a l'Antiguitat o a l'Edat Mitjana, vist abans), sinó qualsevol home que exerceix la seva capacitat de **retirar-se a pensar** (pensar es fa en *solitud*). Ara bé: **ambdues són distintes**. A diferència de la *vita contemplativa* ("allò que *pensam* –tot sols–"), la *vita activa* "és allò que *fem* –amb altres". Aquí només analitzarem allò referit a la **vita activa**, que és el nucli original del seu pensament.

La *vita activa* està arrelada en un món d'homes i coses realitzades pels homes sobre la Terra. Totes les activitats humanes estan condicionades pel fet que els homes *viuen junts*. Així, dins la *vita activa* distingeix 3 activitats humanes: 1."Treball" [*Labor*], 2."l'Obra" [*feina, treball*], i 3."l'Acció" [*praxi*]¹.

Vita activa		
1. Treball (en castellà, <i>Labor</i>) (en valencià, <i>Labor</i>)	2. Obra (en castellà, <i>Trabajo</i>) (en valencià, <i>Producció</i>)	3. Acció
Esfera privada	Esfera privada	Esfera pública
El "Treball" és l'activitat que correspon al procés biològic del cos humà (menjar, beure, vestir-se, dutxar-se, dormir). La condició humana del "Treball" és <i>la vida mateixa</i> . El defineix com <i>Animal laborans</i> . Es mou	"L'Obra" és l'activitat que correspon a tot allò que l'existència humana no té d'estrictament <i>natural</i> (la feina professional, diguem). "L'Obra" proporciona un món "artificial" de coses. La condició humana de	"L'Acció" és el moment en què l'home desenvolupa la seva capacitat genuïna: la capacitat de <i>ser lliure</i> . És l'única activitat que es realitza directament <u><i>amb</i></u> homes, sense mediació de labors ('Treball') o coses ('Obra'). És l'activitat

¹ **NOTA ACLARATÒRIA:** Alerta! En castellà es diferencia entre 1."Labor", 2."Trabajo" i 3. "Acción", mentre que en català es tradueix la primera (Labor) com "Treball"; la segona (Trabajo), com "Obra", i "Acció", la tercera. El llibre de Maite Larrauri tradueix al valencià com 1. Labor, 2. Producció, i 3 Acció. Nosaltres seguirem **la traducció catalana** per evitar confusions a les PAU: recordem que Hannah Arendt entra a Selectivitat, i cal saber-ho bé.

en l'esfera privada (la família, la intimitat: era l'activitat pròpia dels esclaus i les dones).	"l'Obra" és la mundanitat. El defineix com <i>homo faber</i> : produeix coses. Es mou en l'esfera privada (encara que sigui <u>entre</u> homes).	política per excel·lència. El defineix com <i>homo polis</i> . Es mou en l'esfera pública (d'allò comú, <u>amb</u> homes).
Animal laborans	Homo faber	Homo polis
No és acció pròpiament	No és acció pròpiament	Aquesta és l'única que SÍ

L'anàlisi més interessant d'Annah Arendt és el que fa referència al punt 3. "Acció". (deixarem de banda el punt 1 i 2). Diu Arendt que l'evolució de la *vita activa* al llarg de la història ha estat, en síntesi, la següent:

1. PERÍODE CLÀSSIC

a la Grècia Clàssica el "Treball" (*labor*) i "l'Obra" (*Trabajo*), -propis de l'esfera privada-, eren coses menyspreables: la única dimensió vertaderament humana era "l'Acció" (espai de debat a l'àgora). "Treball" i "Obra" eren coses d'esclaus i dones: allò subjecte a la *necessitat*.

2. CRISTIANISME

Amb el Cristianisme, s'inverteix tot plegat, i la *vita contemplativa* passa al primer pla, menyspreant totes les dimensions de l'acció (Treball, Obra i Acció), qualificades com coses estèrils i mundanes.

3. ÈPOCA MODERNA

L'època moderna ho capgira: l'*animal laborans* i l'*homo faber*, -a través de la tecnologia i la ciència-, fan que "l'Acció" triomfi sobre la *vita contemplativa* (pensament).

TEXTOS PER COMENTAR

[TEMA: Política; TESI: inversió *vita contemplativa* i *vita activa*]

"[A l'època moderna] no era la raó [*vita contemplativa*], sinó un aparell construït per l'home, -el telescopi-, allò que canviava el punt vista sobre el món físic; no era la contemplació [*vita contemplativa*], (...) allò que portava al nou coneixement, sinó la intervenció activa [*vita activa*] de l'*homo faber*, la seva capacitat de fabricar. (...) L'experiència fonamental de **la inversió de la contemplació i de l'acció** fou precisament que la set de coneixements de l'home solsament es podia satisfer si confiava en la **inventiva de les seves mans** [*homo faber*]. (...) Res no podia ser menys digne de confiança per a adquirir coneixements (...) que la *mera contemplació*. (...). Des d'aleshores [a l'època moderna], la veritat científica i la veritat filosòfica se separaren."

Arendt, *La condició humana*

PREGUNTES

1. Com es produeix la inversió entre Contemplació i Acció, segons Arendt?

2. A què es deu la desconfiança de l'home actual per la Contemplació?

3. Quin sentit li dóna Arendt al terme "homo faber"?

TEXT PER COMENTAR

[TEMA: Política; TESI: inversió vita contemplativa i vita activa]

"La inversió de l'Època Moderna consistí, doncs, a [situar] l'Acció (...) com l'estat més elevat de l'ésser humà, com si d'ara endavant l'acció fos el significat últim en virtut del qual s'havia d'interpretar la contemplació [*vita contemplativa*] (...). No fou el pensament medieval, sinó el pensament modern, [quan] la Filosofia passà a desenvolupar un segon o inclús un tercer paper (...). Després que Descartes basà la seva pròpia Filosofia [del dubte] en els descobriments de Galileu, la Filosofia va estar condemnada a anar sempre un pas per darrera dels científics i dels seus descobriments cada cop més increïbles. (...) Sens dubte, la Filosofia sofrí més degut a la modernitat que qualsevol altra camp de l'esforç humà."

Arendt, *La condició humana*

PREGUNTES

1. Quan es produí la decadència de la filosofia i per què?

2. Què significa la frase subratllada del text?

3. Per què, segons tu, encara es dóna més importància a l'Acció que al Pensament, avui dia?

8. "L'ACCIÓ"

L'home sobretot és "Acció", segons Arendt. ¿Què significa *Actuar*, dins la Condició Humana? **Vol dir prendre una iniciativa, començar, posar en moviment.** "Actuar" és sempre una **novetat**: quelcom de **nou** posa l'home sobre la terra quan actua. Per això, dins "l'Acció", Arendt distingeix entre **Pluralitat, Natalitat i Acció**:

ELS EIXOS DE "L'ACCIÓ" ARENDTIANA

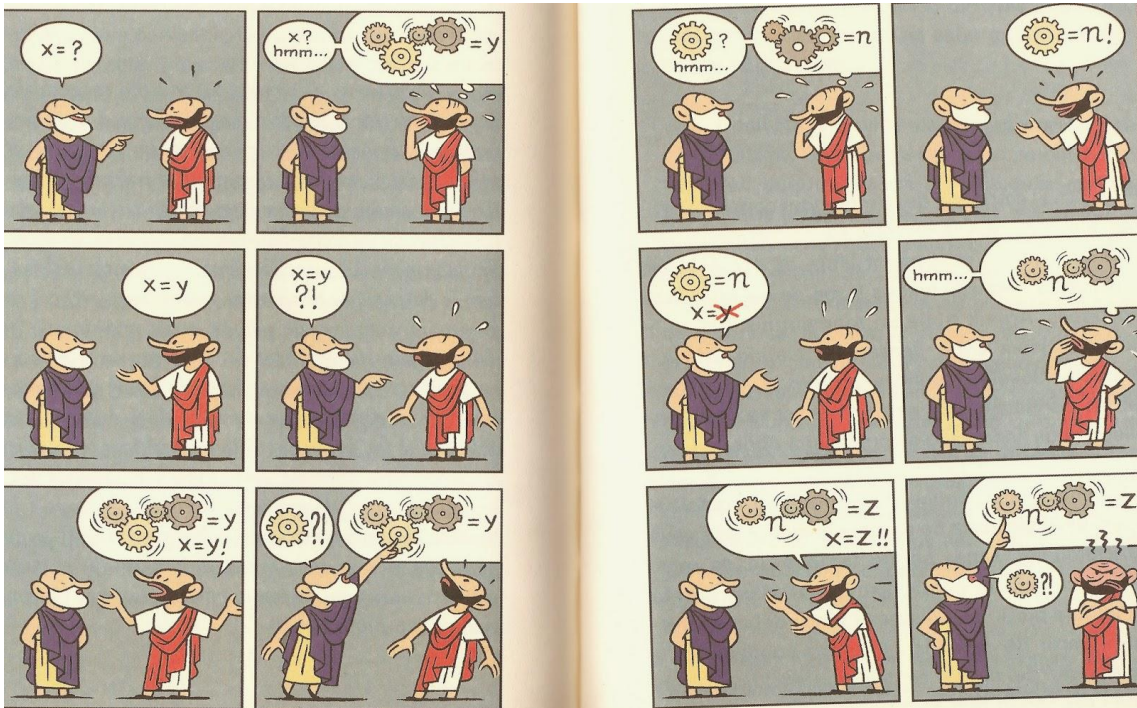
1. PLURALITAT	2. NATALITAT
La <i>pluralitat</i> és la condició de l'acció humana perquè tots som el mateix: humans, però ho som d'una manera en què ningú no és mai exactament igual que qualsevol altre que hagi viscut, visqui o hagi de viure en el futur. Cadascú és únic al món, però tots som humans. "L'acció" és possible per la pluralitat: no som idèntics.	No ens defineix el fet que som mortals, sinó la <i>natalitat</i> : el punt de partida. Degut al fet que són <i>initium</i> , els homes, per virtut del naixement, prenen la iniciativa, s'apresten a l'acció. Amb la <i>natalitat</i> quelcom nou, imprevist, que no pot esperar-se, s'inicia al món. Allò nou (la natalitat), és el que fa cadascú al món quan neix. Néixer és <i>començar</i> .
La <i>condició</i> humana de la pluralitat és el <i>discurs</i> (paraula).	La <i>condició</i> humana de la natalitat és l' <i>acció</i> .

3. ACCIÓ

Mitjançant l'acció (fer) i el discurs (parlar), els homes s'inserten al món i mostren *qui* són: revelen la seva única i personal identitat (pluralitat), i fan la seva *aparició* en el món (natalitat). L'acció és imprevisible. L'acció passa al primer pla quan les persones estan *amb* altres (acció política): Actuar vol dir *interactuar* políticament (en l'esfera pública).

La *condició* humana de l'*acció* (pluralitat + natalitat) és la *política*.

Per tant, "l'Acció" (pluralitat, natalitat i acció) **no és possible** en l'aïllament (solitud): estar "sol" és el mateix que estar mancat de la *capacitat d'actuar* ("pensar" és estar sol). Una vida sense "acció" ni "discurs" (paraula) està literalment morta per al món. Per això, "l'Acció" arendtiana sempre vol dir "*acció amb altres*".

PREGUNTES

1. La vinyeta de Max exposa el diàleg com a discurs. Com es relaciona "discurs" i "acció", segons Arendt?

2. Sòcrates és l'inventor del diàleg com a debat per a arribar a idees veritables: per què situa Arendt a Sòcrates dins l'àmbit de l'Acció i no del pensament, com podria parèixer a priori?

"L'Acció" està més lligada a la "Natalitat", que no pas al "Trellall" o "l'Obra" (esfera privada). Per tant, a Arendt tota acció humana és una acció política (acció d'uns homes amb altres homes). Conclusió: L'essència humana no es troba en la *vita contemplativa*,

sinó en la *vita activa* (contra el que deia Plató). És **política allò que es troba màximament a prop de "l'Acció"**; en l'espai d'acció obert pel discurs (parlar). **La "Natalitat" i la "Pluralitat" són la matriu de "l'Acció"**, per a Hannah Arendt.

TEXTOS PER COMENTAR

[TEMA: Política; TESI: fonaments de la vita activa]

1. "Tanmateix, de totes tres [Trellall, Obra i Acció], l'acció és la que té la connexió més estreta amb la condició humana de la **natalitat**; el nou inici, inherent al fet de néixer, es pot fer sentir en el món precisament perquè el nouvingut posseeix la capacitat de començar **quelcom nou**; és a dir, actuar. També és cert que, en aquest sentit d'iniciativa, un element d'acció i, per tant, de natalitat, és intrínsec a totes les activitats humanes. Però a més a més, com que l'acció és l'activitat política per excel·lència, la natalitat –i no pas la mortalitat– pot ser la categoria central del pensament polític, diferenciat del metafísic."

Arendt, *La condició humana*

2. "L'acció és l'única activitat que es realitza directament entre els homes, sense la mediació de les coses o la matèria. Aquesta darrera activitat correspon a la condició humana de la pluralitat, al fet que els homes, no pas l'Home, viuen sobre la Terra i habiten el món. I si bé és cert que tots els aspectes de la condició humana estan d'una manera o altra relacionats amb la política, la **pluralitat** mateixa és justament *la* condició (...) de tota vida política. (...) La pluralitat és la condició de l'acció humana perquè tots nosaltres som el mateix, a saber, humans, però ho som d'una manera en què ningú no és mai exactament igual que qualsevol altre que hagi viscut, visqui o hagi de viure en el futur."

[TEMA: Política; TESI: fonaments de la vita activa]

3. "El fet que l'home sigui capaç d'acció significa que es pot esperar-ne allò inesperat, que [l'home] és capaç de realitzar allò que és infinitament improbable. I un cop més això és possible degut solsament al fet que cada home és únic, de tal manera que **amb cada naixement quelcom singularment nou entra al món** (...) Si l'acció com a començament correspon al fet de néixer, si [l'acció] és la realització de la condició humana de la **natalitat**, aleshores **el discurs** [el llenguatge] correspon al fet de la distinció i és [el discurs] la realització de la condició humana de la pluralitat; és a dir, de viure com a ésser humà distint i únic entre iguals."

Arendt, *La condició humana*

PREGUNTES

1. Quin sentit té el terme Natalitat i Pluralitat?

2. Què significa la frase subratllada del text núm. 1?

3. Dins l'Acció, com es relaciona Natalitat, Pluralitat i Discurs?

L'esfera dels afers humans, per tant, està formada per la trama de les relacions humanes que existeix on sigui que els homes viuen junts. Junts inicien un nou procés. La història dels homes és la història d'aquesta acció.

Important: "**L'acció**", a Arendt, **és exactament el contrari de la dominació** (contra el Totalitarisme nazi). L'acció institueix poder i actualitza la llibertat humana en les condicions de la pluralitat. L'acció fa aparèixer allò inèdit. La **natalitat i la pluralitat**: base de l'acció.

Després de tot plegat, ¿quin és el fenomen característic de l'home modern (s. XX), pel que fa a "l'Acció"? Segons Arendt, els homes s'allunyen de la política (acció) pel predomini de **l'homo faber** ("Obra") i **l'animal laborans** ("Treball") a través del consumisme massiu, que converteix els homes en "**homes-massa**": compradors, despersonalitzats i alienats (ara pel consumisme i l'objectiu de la felicitat com a bé suprem). És el triomf de l'home "massa", uniformitzat. Aquí enllacem amb la seva Teoria sobre la llibertat.

9. LA LLIBERTAT

Què és la Llibertat?; ¿quina relació té amb l'Acció? Per a la filòsofa Hannah, Arendt la Llibertat és un afer que pertany a l'**esfera pública** de l'home: l'Acció. Per tant, *no existeix*, estrictament parlant, la Llibertat en l'àmbit del Pensament si no fa el salt a l'Acció. La Llibertat és una qüestió de l'home que viu *amb* altres homes. Conclusió: pertany a la Política (*polis*).

TEXT PER COMENTAR

[TEMA: Política; TESI: El caràcter problemàtic de la Contingència a l'àmbit de la Voluntat]

"No hi ha res més **contingent** que els actes de **Voluntat**, els quals (...) poden definir-se com actes [que es podrien fer o deixar de fer]. Una voluntat que no sigui lliure és una **contradicció** en els propis termes. (...) [Per aquest motiu] tot quant succeeix [a l'àmbit] dels **afers humans és accidental o contingent**. (...) [Allò important] d'un acte lliure és sempre [la] nostra consciència que podríem haver deixat sense fer allò que realment férem. (...) **Pareix que la Voluntat té una llibertat infinitament major que el Pensament**, el qual inclús en la seva forma més lliure, més especulativa, [el Pensament] no pot escapar-se del principi de no-contradicció [la Lògica]. Aquest fet innegable sembla que mai **no s'ha vist** com una pura benedicció [fet positiu]; [més aviat] **els pensadors** ho han sentit quasi sempre com una maledicció [fet negatiu].""

H. Arendt, *La vida de l'Esperit*

PREGUNTES

1. Què significa que la Voluntat té més llibertat que el Pensament?

2. Quina relació hi ha entre Contingència i Llibertat?

3. Per què els filòsofs, de sempre, han associat llibertat com una cosa negativa, segons Arendt?

Els canvis més importants de la noció de Llibertat s'inicien sobretot a l'Època Moderna, amb la seva visió de **Progrés Il·limitat**, segons la nova relació d'importància entre Raó, Voluntat i Acció: Al principi (s. XVIII), la Raó és *inseparable* de la Voluntat, i, després (s. XX), la Voluntat serà inseparable de l'Acció.

Època Moderna	
Descartes (s. XVII)	Kant (s. XVIII)
El món modern suposarà la convicció que la Llibertat és una condició inseparable del pensament autònom: sóc lliure perquè penso; és a dir, tinc capacitat per dir si o no; fer o no fer. A partir d'aquí, es comença a lligar la Llibertat amb el Pensament: la Llibertat és una producció espontània de la ment; és <i>autoevident</i> .	La Voluntat començarà a substituir a la Raó com la facultat humana més elevada. La Voluntat es concebrà com " <i>un poder d'iniciar espontàniament una sèrie de coses o estats [futurs]</i> "; és a dir: un poder diferent de la facultat d'elegir entre dos o més objectes donats (<i>liberum arbitrium</i> medieval).
La Raó com a condició De la Llibertat	Libertat com a condició de la Voluntat

Ara bé: la noció de Llibertat se subjectivitzava a l'Època Moderna: Per a Spinoza, "*Els homes creuen ser lliures solsament perquè són conscients de les seves accions, [però són] ignorants de les causes que les determinen*". Així, els homes són subjectivament lliures [contingència], i objectivament estan subjectes a la necessitat. La crisi al s. XX de la noció de Progrés il·limitat, lligada al futur, pròpia de l'Època Moderna, obre un horitzó nou a la Voluntat (i la llibertat) a l'Època Contemporània:

Època Contemporània	
Shiller (s. XIX)	Hannah Arendt (s. XX)
Al s. XIX s'arribarà a la idea que la Voluntat " <i>té com a fonament de la realitat [Acció] un poder sobre la Raó i les Emocions.</i> " Per a Shiller, " <i>en l'home no hi ha cap altra força que la Voluntat.</i> "	La Llibertat a l'època actual canvia radicalment de sentit: l'home és la suma total del conjunt de les seves eleccions, (que només pot prendre ell). Sense l'Acció, la llibertat només és una idea buida. l'acció sempre és <i>amb</i> altres.
La Voluntat com a condició De la Raó	Libertat com a condició de l'Acció

D'aquí rau que la llibertat *en sentit absolut* no existeix: hi ha un conjunt molt complex de determinacions (o contingències) que limiten o graduen les possibilitats de *ser lliure*. Fins i tot de no ser lliure: quan l'home és converteix en home-massa, no pensa i es deixa emportar per modes o ideologies.

TEXT PER COMENTAR

[TEMA: Política; TESI: Les conseqüències de la no-Acció, la no-llibertat]

"una vida **sense Acció** (...) està literalment morta per al món (..). Una vida anònima, no autèntica, seria la d'aquella persona que es **mou automàticament**, diu el que s'ha de dir, fa el que s'ha de fer, **sense ser conscient** que està vivint una vida que no li és pròpia. La vida que val la pena ser viscuda és aquella que es va elaborant en les seves possibilitats a partir de l'**Acció i el Pensament**, i aquesta només és possible amb contacte amb altres persones, dins l'**esfera pública**."

H. Arendt, *La condició humana*

PREGUNTES

1. Quin perill té una vida sense Acció, segons Arendt?

2. Quina relació hi ha entre esfera pública, i Pensament i Acció?

Per a Hannah Arendt (s.XX), en cadascuna de les nostres accions, que són realitzades lliurement, tenim la possibilitat de *donar llum* a una nova realitat sobre el món. Els assumptes humans són fruit d'una xarxa d'accions que reaccionen i es modifiquen entre elles. Cada cop que l'home actua, posa la Voluntat en la direcció que alguna cosa canviï a l'àmbit de la política. Per **Arendt, Política és l'esfera pública**: tot allò que afecta l'home que viu *entre* homes. **Tota Acció,**

per tant, és Política. I sense llibertat (lliure voluntat) NO hi ha Acció. Si Pensar i Actuar són les dues condicions bàsiques dels homes, l'Acció és la **intervenció** de l'home al món amb altres homes.

TEXT PER COMENTAR

[TEMA: Política; TESI: L'Acció com quelcom nou que entra al món per mitjà de la Voluntat lliure]
"Cada home és únic, de tal manera que, en cada naixement, **una cosa singularment nova** entra al món. (...). Pensem en una parella que es troba en una **forta discussió**: la decisió per part d'un dels membres de la parella de *suavitzar el seu to de veu*, pot provocar un **determinat desenllaç** de la discussió. El desenllaç a priori és **imprevisible**. La *suavització de la conversa* pot comportar que l'altre se senti una altra vegada manipulats, i això doni lloc a un **trencament de la relació**. O, pot passar **tot el contrari**: que aquest canvi [en el to de veu] sigui un punt d'inflexió en el qual les dues persones es **tornen a retrobar**. Aquesta modificació del *to de la conversa* per part d'un dels membres de la parella **no havia estat determinat** [contingent] per res; per tant: era del tot **imprevisible**, ha estat una **acció** que ha generat una **nova situació** [per mor de la Voluntat lliure]."
H. Arendt, *La condició humana*

PREGUNTES

1. Com es mostra l'Acció, segons Arendt, en aquest exemple?

2. Quina relació hi ha entre Acció i Voluntat?

Al llibre de Maite Larrauri, diu que Hannah Arendt té una curiosíssima tesi segons la qual, la prova que demostra que la Llibertat existeix, prové del fet que els homes tenim capacitat de **dir mentides** (pàg 89). Qui menteix vol canviar la realitat, substituint-la per un altra (falsa).

TEXT PER COMENTAR

[TEMA: Política; TESI: L'acció i la mentida com a evidència de llibertat]

"El mentider (...) diu allò que no és [cert] perquè vol que les coses siguin diferents del que son, és a dir, vol canviar el món. S'aprofita de la innegable afinitat de la nostra capacitat per a l'acció, per a canviar la realitat, amb aquesta misteriosa facultat nostra [mentir] que ens permet dir "el sol brilla" quan està plovent a bots i barrals. (...). La nostra habilitat per a mentir és una de les poques dades evidents i demostrables que confirmen la llibertat humana."

H. Arendt, *La condició humana*

Conclusió: el món humà es construeix llençat cap endavant a partir de les **accions imprevisibles** dels homes per mor de la seva Voluntat (Llibertat). Per tant: la vida política de l'home (l'Acció, la Llibertat, el Poder, la Societat) té una **naturalesa fràgil** perquè tot es **pot destruir**, i també té una **naturalesa oberta**, perquè les possibilitats del futur són múltiples.

10. TEORIA SOBRE EL TOTALITARISME

Totalitarisme significa "*Dominació Total*". És el seu llibre més famós i va causar un impacte mundial. La redacció de *Els orígens del Totalitarisme* (1948), -més d'un milenar de pàgines-, va portar Arendt a escriure *La condició humana* -primer: 1958- (referit a la *vita activa*), i *La vida de l'esperit* -molt després (1978: inacabat; morí el 1975)- (referit a la *vita contemplativa*). Entremig, va escriure *Eichmann a Jerusalem* (1963). Per tant, el que direm ara té la seva fonamentació en tot l'apartat anterior que hem explicat sobre Pensament i Acció.

Arran d'això, la pregunta que es fa Arendt és la següent: ¿pot el *mal* ser *racional*? Recordem ara molt breument que, quan parlàvem de Sòcrates, considerava que "*qui fa* (acció) *el bé és perquè coneix* (pensament) *el bé*". Per tant: "*el mal*" (*kakos*) sorgeix de la ignorància (*intel·lectualisme moral*). Qui comet una injustícia és més infeliç que qui la sofreix. Conclusió: per a Sòcrates el mal NO és racional, sinó producte del desconeixement.

¿Què diu ara Hannah Arendt? Que Sòcrates estava equivocada: **el mal pot ser perfectament racional**. Es tracta d'allò que ella anomena

"**el Mal Radical**", i està relacionat amb "**l'Home-Massa**", -vist abans-: aïllat, uniformitzat (tots vestits amb *pijama* de ratlles... o de Zara). "*És el triomf d'un tipus humà que troba la seva satisfacció en el mer procés de treballar i consumir*", segons Arendt. No li interessa gens l'**Acció** (política).

Així, la divisió de classes establerta per Marx (classe capitalista-classe obrera) queda modificada per Arendt al s. XX pel concepte "d'home-massa" i "Elit". Hi ha, per tant, una evolució del concepte 'classe' des de Plató, passant per Marx, i arribant a Arendt.

Substitució del concepte de 'Classe'			
Arendt (1906-1975)		Marx (1818-1883)	
Home-massa	Elit	Classe obrera	Classe capitalista
És l'home reduït a un número, aïllat, sense "Acció" ni individualitat, negada la seva condició humana.	L'home-massa té una lleialtat absoluta a les "elits" governants, que els obeeixen sense pensar.	És la propietària de la força de la seva feina, no dels mitjans de producció.	És la propietària dels mitjans de producció
Lleialtat absoluta entre l'homemassa i l'elit		Les dues classes estan enfrentades	

El Totalitarisme (com a forma genuïna de govern del s. XX) es basa en el **moviment de masses**, en l'home aïllat: **implica l'esfondrament del sistema de classes marxista**, reconvertides en "**els individus de la massa**", (que no han de pensar), i una "elit" que els dirigeix cap a **un futur gloriós imaginari** ("*El tercer Reich*" alemany o "*la conquesta mundial del bolxevisme*" rus).

El Totalitarisme se sustenta en **pseudo ideologies** com el racisme, l'antisemitisme, el populisme (Hitler) o el comunisme (Stalin), manipulades per les "elits". Però en realitat el totalitarisme, en si, **no té ideologia**. Els moviments totalitaris pretenen abolir les classes socials per una nova humanitat fictícia **eliminant** tot residu d'**individualitat** (que era allò propi de "l'Acció" en sentit arendtià). L'home sol, aïllat, -esborrada la separació entre l'esfera pública i l'esfera privada-, és l'home que no pensa, "l'home-massa", manipulat

ideològicament amb mentides (“la conspiració jueva mundial contra els alemanys” o “la revolució comunista”), amb una lleialtat incondicional al seu líder (Hitler o Stalin). Conclusió: L’home no pensa: d’altres pensen per ell (Elits). **L’home, que amb el discurs (paraula) i l’acció (fer) construïa l’espai públic de l’acció política, queda literalment esborrat per “l’home-massa”.**

¿Quin és l’objectiu final del Totalitarisme? La “**Dominació Total**”, suprimint la diferència entre l’**esfera pública** (“Acció”) i la **privada** (“Treball” i “Obra”), i destruint la “**Pluralitat**” i la “**Natalitat**” de l’home, propis de “l’Acció”.

TEXTOS PER COMENTAR

[TEMA: Política; TESI: El mal radical]

“El mal radical fa la seva aparició amb els camps de concentració i extermini, que han mostrat que és possible l’aniquilació dels éssers humans sense que sigui necessari, per això, la seva eliminació física. (...) El mal radical, aleshores, no persegueix només la mort de les seves víctimes sinó també la seva prèvia aniquilació de la singularitat pròpia [pluralitat i natalitat] dels éssers humans i la posterior desaparició de totes les empremtes de la seva existència. També, els camps de concentració tenen un propòsit que semblava inconcebible, l’eliminació de l’espontaneïtat pròpia dels homes a fi de procurar la dominació total. Per aquest motiu, els camps constitueixen la institució central de poder totalitari.”

Arendt, *Los orígenes del totalitarismo*

PREGUNTES

1. Què és el mal radical, segons Arendt, i què destrueix?

2. Què vol dir aquesta frase subratllada?

¿D'on sorgeix tot aquest Mal Radical? Els moviments totalitaris neixen de **provocar els baixos instints** de "l'Home-Massa" amb **eslògans populistes** ("els jueus ens roben la feina, els immigrants són dolents", etc), i arriben al poder democràticament, per després instaurar una "**Dictadura de partit únic**", la prohibició d'altres partits, l'assassinat sistemàtic, la **manipulació informativa, el terror**, i la màxima concentració de poder, com a trets principals.

El principal argument d'Arendt contra la Filosofia política (des de Plató fins a l'època pròpia), és que els filòsofs no feien gens de cas de **la pluralitat** com a condició primordial de l'acció humana: **parlaven de "l'Home" i no dels homes, en plural**. Conclusió: els consideraven iguals, i no ho són. Els homes habiten aquest món, i per això es **veuen afectats** per les pròpies accions i les de tots els altres éssers humans, degut a la pluralitat. El paper de **la política** (la *polis*) consisteix a crear una **esfera comuna** (pública) en la qual uns éssers humans diferents —amb visions i voluntats diferents—, puguin **actuar i parlar** lliurement com a participants en igualtat de condicions: això és exactament el que ha destruït el *Totalitarisme*.

TEXT PER COMENTAR

[TEMA: Política; TESI: El totalitarisme]

"Sería ingenuo considerar como simple expresión del idealismo ferviente a esta tozudez de convicciones que supera todas las experiencias conocidas y que cancela todo inmediato interés por sí mismo. El idealismo, loco o heroico, siempre procede de una decisión y de una convicción individuales y está sujeto a la experiencia y a los argumentos. El fanatismo de los movimientos totalitarios, contrario a todas las formas de idealismo, se rompe en el momento en el que el movimiento deja a sus fanáticos seguidores en la estacada, matando en ellos cualquier convicción que quedara de que pudieran haber sobrevenido al colapso del mismo movimiento. Pero dentro del marco organizador del movimiento, mientras que los mantenga unidos, los miembros fanatizados no pueden ser influidos por ninguna experiencia ni por ningún argumento; la identificación con el movimiento y el conformismo total parecen haber destruido la misma capacidad para la experiencia, aunque esta resulte tan extremada como la tortura o el temor a la muerte."

Arendt, *Los orígenes del totalitarismo*

PREGUNTES

1. Què vol dir que els moviments totalitaris són contraris a tota forma d'idealisme?
-

2. Què vol dir aquesta frase subratllada?

11. EICHMANN A JERUSALEM

La ressonància mundial d'aquest llibre té un origen: Adolf Eichmann. Fou Tinent Coronel de les SS nazis, responsable criminal de la deportació logística -en trens de bestiar- de tots els jueus repartits per Europa, cap als 6 camps d'extermini ubicats a Polònia (Auschwitz i d'altres). Hi van morir uns sis milions de persones (només a Auschwitz, 2 milions). Eichmann va aconseguir escapar just acabada la guerra el 1945 amb una identitat falsa i s'amagà a Argentina. Dotze anys més tard, els serveis secrets israelians el van localitzar l'any 1957, el van detenir, segrestar i traslladar a Israel (nou Estat sorgit després de la IIGM), on el van jutjar l'any 1961, i condemnar a pena de mort l'any 1961 per "*Crims contra la humanitat*". Hannah Arendt va cobrir el judici penal a Tel Aviv amb la finalitat de publicar un seguit de reportatges a la revista nord-americana "*The New Yorker*". La compilació d'aquests reportatges es va editar en forma de llibre l'any 1963 amb el títol *Eichmann a Jerusalem: un estudi sobre la banalitat del mal*.

Aquest estudi, per tant, és una continuació del llibre anterior *Els orígens del totalitarisme* (1948), però **concretat** en la figura d'Eichmann: és un assaig on s'hi barreja l'anàlisi psicològica del

personatge, amb l'anàlisi penal, històrica i l'anàlisi política. En conseqüència, és un text completament inèdit en el panorama filosòfic de Teoria política europeu.

El terme "**Mal Radical**" (referit al Totalitarisme en general), aquí el **substitueix** Arendt pel terme "**Mal Banal**" (referit al cas d'Eichmann). ¿Què vol dir això? Que el mal no prové de persones perverses, monstruoses, o *naturalment* criminals (psicòpates), sinó de gent corrent i *normal*: el mal està dins cadascun de nosaltres, i neix de la irreflexió; és a dir, de la **incapacitat de pensar**. Deixem de ser persones quan no pensem: **l'home individual** es converteix en "**home-massa**", que només obeeix i prou (a un líder, a una ideologia, a una moda, etc.). Conclusió: **es trenquen totalment els fonaments de l'acció arendtiana** (pluralitat, natalitat i acció), vist al punt anterior. **El mal és racional**: és un mitjà per aconseguir un objectiu, segons Arendt.

L'estudi psicològic que fa Arendt d'**Eichmann** conclou que aquest nazi **no era un monstre**: era un *idealista* (mogut pels ideals nazis), que complia "*bé*" (recordem Sòcrates) amb el seu "*deure*" (recordem Kant): deportar milions de jueus a les cambres de gas. Sabia on anaven a parar els trens que ell organitzava arreu d'Europa. No tenia el més **mínim remordiment ni mala consciència**: ell complia ordres i feia *bé* la seva feina (això sí, sense pensar gens ni mica, ni exercir la **llibertat** de dir sí o no). Fins i tot, assegura Arendt que Eichmann no era **antisemita**. Quan l'analitza, diu això:

1. "Em va impressionar la manifesta superficialitat de l'acusat [Eichmann], que feia impossible vincular la inqüestionable maldat dels seus actes a cap nivell més profund d'arrelament o motivació [racional]. Els actes [d'Eichmann] foren monstruosos, però el responsable era [un home] totalment corrent, del "montón", ni demoníac ni monstruós. (...) sempre deia el mateix, expressat amb les mateixes paraules. Com més se l'escoltava [durant el judici], més evident era que la seva incapacitat per parlar anava estretament lligada a la seva incapacitat per a *pensar*, particularment, per a pensar *des del punt de vista d'una altra persona*."

És a dir: la perversitat del mal és que pot ser **perfectament racional**, fins tot **disfressat** com a forma "d'idealisme" (nazi, comunista, nacionalista, racista, homofòbic, etc.). Diu Arendt:

2. "Per a Eichmann, "l'idealista" era l'home que vivia per a la seva idea (...) i que estava sempre disposat a sacrificar qualsevol cosa en favor de la seva idea; és a dir, un home disposat a sacrificar-ho tot, i sacrificar tothom [matar], per la seva idea. Quan en el decurs del interrogatori policial [en el judici], va dir que hauria enviat a la mort al seu propi pare, cas que li haguessin ordenat, no pretenia solsament ressaltar fins a quin punt estava obligat a obeir les ordres que li exigien, i fins a quin punt complia aquestes ordres amb gust, sinó que també [Eichmann] va voler indicar el gran "idealista" que ell era."

Arendt, *Eichmann a Jerusalem*

PREGUNTES

1. Com es possible, segons Arendt que algú pugui fer el mal sense sentir-se'n responsable?

2. Com interpreta Arendt el fet que Eichmann se sentís un gran idealista?

3. què vol dir la frase subratllada del text núm. 1?

La **fidelitat absoluta i irreflexiva** al seu líder (Hitler), sense condicions ni fissures, permetia que gent com Eichmann **obeïssin** qualsevol ordre “*per fer literalment qualsevol cosa (...). La única condició era no sentir-se en absolut responsables dels seus actes [criminals]*”.

Per això, la immensa maquinaria d’assassinat massiu a gran escala, construïda des de l’Estat, feia possible que ningú no se sentís responsable –autor- dels seus crims (inclús crims comesos per ciutadans normals al mig del carrer; no alts comandaments de les SS nazis com Eichmann).

12. RESUM PER CAPÍTOLS

El llibre de Maite Larrauri consta de 9 capítols: Ara analitzarem capítol per capítol com desenvolupa la teoria de Hannah Arendt al text en concret que heu llegit.

Capítol 1: “no em considero filòsofa”.

RESUM CAPITOL 1

[TEMA: Política; TESI: llibertat i pensament, independentment del grau de cultura de les persones]

1. “Independentment del grau de cultura, sempre hi ha persones que pensen per si mateixes i que en el moment decisiu no es comporten d’una manera obedient o

crèdula davant l'horror del totalitarisme. Aquesta fou una de les primeres conclusions d'Arendt: per una banda, la incapacitat de pensar no és estúpida, s'hi pot trobar entre gent molt intel·ligent, i, per una altra, les bones persones, capaces d'escoltar la seva consciència perquè estan habituades a pensar per elles mateixes, tampoc no són necessàriament educades o cultes."

Maite Larrauri, *La llibertat segons Hannah Arendt*, pàgs. 11-12

[TEMA: Política; TESI: crítica arendtiana a la noció d'Ideologia]

2. "Pensar no és tenir una ideologia; les ideologies com a sistemes de conceptes ja fets són el contrari de pensar; ja que ofereixen respostes generals a circumstàncies sempre canviants i particulars."

Maite Larrauri, *La llibertat segons Hannah Arendt*, pàg. 12

PREGUNTES

1. Què volen dir les frases subratllades del text núm. 1?

2. Quina relació hi ha entre pensar i llibertat, segons el text núm. 1?

3. Explica quina interpretació fa de la ideologia Arendt al text núm. 2?

4. perquè Arendt té una visió negativa de la idea de 'veritat' (pàg. 14)?

Capítol 2: "La banalitat del mal".

RESUM CAPITOL 2

3. Per què pensar pot ser perillós (text núm. 2)?

Capítol 3: “Estoics, fatalistes i apolítics”.

RESUM CAPITOL 3

TEXTOS PER COMENTAR CAPÍTOL 3

[TEMA: Política; TESI: Arendt està en contra de la idea de llibertat dels estoics (s. IV aC)]

1. “Epíctet, que havia estat esclau, expressa d’aquesta manera allò que tots els paries [persones sense nacionalitat] d’aquesta terra han sentit i sentiran en algun moment: que han de protegir-se que poden trobar en el seu interior la satisfacció que el món els ha negat, que l’interior [de la persona] és l’única casa càlida on aixoplugar-se. Que podran no ser lliures, però que poden sentir-se lliures, perquè són portadors d’un esperit lliure.”

Maite Larrauri, *La llibertat segons Hannah Arendt*, pàgs. 34-35

[TEMA: Política; TESI: crítica al concepte de llibertat desvinculada de la política, propi del s. XX]

2. “Però el que definitivament ha fixat la nostra idea de llibertat ha estat l’experiència del segle XX, l’aparició dels totalitarismes. De forma espontània, després d’aquests esdeveniments, ens inclinem a pensar que quan menys política existeixi, més llibertat pot haver-hi, que la reducció del camp del poder [polític] suposa, automàticament, un augment en el camp de la llibertat. (...) [En contra d’això, Arendt considera que] ser lliure i actuar és el mateix, actuar és quelcom que s’efectua en un espai públic, per la qual cosa la llibertat és portar a terme accions en l’àmbit de la política.”

Maite Larrauri, *La llibertat segons Hannah Arendt*, pàg. 36-37

PREGUNTES

1. Perquè no està d'acord Arendt amb la idea de llibertat dels estoics?

2. què significa la frase subratllada del text núm. 2?

3. Que significa que actuar i ser lliure és el mateix (text núm. 2)?

Capítol 4: "L'espai públic".

RESUM CAPITOL 4

TEXTOS PER COMENTAR CAPÍTOL 4

[TEMA: Política; TESI: l'espai públic democràtica com l'àmbit de l'acció i la llibertat]

1. "la plaça pública [l'Àgora] és com un escenari on s'exhibeixen, gràcies a la paraula [el diàleg], les diferents opinions dels ciutadans. Per a gaudir d'aquesta llibertat, tan sols s'ha d'aconseguir alliberar-se de les necessitats [labor], no haver d'ocupar-se de tasques de supervivència [treball], disposar de temps per a l'oci i així, al costat d'altres que també puguin gaudir-hi igualment, dedicar-se a imaginar, elaborar i realitzar plans i accions que introdueixin novetats en el món."

Maite Larrauri, *La llibertat segons Hannah Arendt*, pàg. 43

[TEMA: Política; TESI: relació entre Pluralitat, natalitat i acció]

2. "Es tracta d'una igualtat entre desiguals, ja que la característica bàsica de la humanitat és la diversitat, **la pluralitat**. Aquesta és una de les afirmacions més constants d'Arendt: la pluralitat és la llei de la terra. (...). Cadascú de nosaltres, **quan neix**, ocupa un lloc en el món totalment diferent al lloc dels altres [**natalitat**], encarna una novetat absoluta, sense que ni abans ni després pugui repetir-se. A la pregunta "i tu, ¿qui ets? Cadascú pot respondre amb un relat únic. Aquesta novetat, implícita en el naixement de cada ésser humà, ja prova en si mateixa que aquest ésser pot introduir en el món quelcom de diferent."

Maite Larrauri, *La llibertat segons Hannah Arendt*, pàg. 43-44

PREGUNTES

1. Quines són les condicions de la llibertat? relació Labor, treball, acció.

2. Relació entre Pluralitat, Natalitat i Acció al text núm. 2?

Capítol 5: "la Performance de Sòcrates".

RESUM CAPITOL 5

PREGUNTES

1. Com es produeix la inversió entre Pensament-Acció a Sòcrates i Plató?

2. Quina relació hi ha entre Acció i Llibertat, segons Arendt?

3. A què es deu la desconfiança de Plató al camp de l'Acció (a diferència de Sòcrates), segons Arendt?

Capítol 6: "Dokei moi" (a mi em sembla).

RESUM CAPITOL 6

TEXTOS PER COMENTAR CAPÍTOL 6

[TEMA: Política; TESI: crítica arendtiana a la noció de veritat científica com l'única bona]

1. "El que Arendt proposa per a comprendre la maièutica socràtica és un poc difícil de seguir per a nosaltres, que ja hem classificat la **veritat en objectiva i subjectiva**. Nosaltres pensem que la veritat **objectiva** és aquella que és **independent del subjecte** que la formula, perquè es troba en les coses i qualsevol observador a qui funciona la ment de manera normal ha de poder descobrir-la-hi. És la veritat científica. D'altra banda, i com a defecte de la veritat, com un tret que entorbeix la fiabilitat del que es diu, la veritat pot incorporar elements del propi subjecte que distorsionen el resultat: la veritat esdevé aleshores **subjectiva, no diu què són les coses**, sinó, a més a més, **el que de mi mateix poso en les coses**. En conclusió, la veritat és o independent del subjecte o deformada; és a dir, és veritat de **la bona o falsedat**. La veritat, per tant, és la **veritat científica**, l'única que és vertadera."

Maite Larrauri, *La llibertat segons Hannah Arendt*, pàg. 62

[TEMA: Política; TESI: Arendt defensa la veritat que cadascú troba en l'acte de pensar per si mateix]

2. "En aquest esquema [anterior] no entra el valor de veritat d'una opinió, d'una experiència, d'un punt de vista. (...). Segons Arendt, les preguntes insistents del Sòcrates-tave i la paràlisi que el Sòcrates-peix tremoló ha d'aconseguir van adreçades a a escombrar el camí i a facilitar **la formulació de la pròpia opinió**. La catarsi inicial ha de netejar la ment de prejudicis i d'ideologies. Únicament aleshores, cadascú de nosaltres podrà trobar **en si mateix** la veritat de la pròpia experiència, una experiència que forma part del món i que els altres han de conèixer si volen comprendre el món plural on viuen."

Maite Larrauri, *La llibertat segons Hannah Arendt*, pàg. 63

PREGUNTES

1. Per què Arendt critica la veritat científica (objectiva) text núm. 1?

2. Què vol dir la frase subratllada (text núm. 2)?

Capítol 7: "la vida filosòfica".

RESUM CAPITOL 7

TEXTOS PER COMENTAR CAPÍTOL 7

[TEMA: Política; TESI: la idea de Pensament lligada a l'Acció a Sòcrates, que defensa Arendt]
1."Sòcrates creu que, gràcies al diàleg amb un mateix [maièutica], es resol el problema del mal, de manera que, com més siguin els ciutadans que pensen, menys seran els qui faran el mal.(...) De la manera que Sòcrates concep que l'ésser humà és pensant i actuant alhora, el pensament no és converteix en voluntat d'aïllament (...), sinó, pel contrari, fa possible (...) la llibertat en l'espai de confrontació d'opinions plurals: és una condició per al bon funcionament de la vida política."

Maite Larrauri, *La llibertat segons Hannah Arendt*, pàgs. 71-72

[TEMA: Política; TESI: Arendt ataca la visió de Plató de separar per complert Pensament i Acció]
2."Plató dubta de la persuasió [socràtica] com a mètode de convenciment entre els humans (...), menysprea l'opinió i [Plató] **aspira a assolir la veritat absoluta**. Aquesta veritat és l'oposat a l'opinió, ja que és UNA, i en conseqüència, el contrari del punt de vista, plural per definició. El **món plural** de les aparences és, per Plató, **pura falsedat i il·lusió** (...). El filòsof, segons Plató, és **un pensador** que porta una **vida diferent** de la resta dels ciutadans, una vida que encarna tan sols **un dels dos aspectes** que formen l'existència humana [Pensament i Acció]: la vida filosòfica és una **vida allunyada de les preocupacions de la vida política**. I aquesta ruptura origina que l'escletxa entre Pensament i Acció sigui viscuda en un mateix com una de les **separacions** que més han marcat la nostra cultura: la que té lloc entre el **cos i l'ànima**."

Maite Larrauri, *La llibertat segons Hannah Arendt*, pàgs. 74-75

PREGUNTES

1. Com lliga Pensament i Acció, Sòcrates, segons Arendt (text 1)?

2. Quina és la crítica principal que formula Arendt a Plató (text 2)?

Capítol 8: "we are beginners".

RESUM CAPITOL 8

TEXT PER COMENTAR CAPÍTOL 8

[TEMA: Política; TESI: la idea de Natalitat lligada a l'Acció política]

"L'acció no és ni labor vital ni el treball productiu. La capacitat d'actuar és el que fa de la vida quelcom de valuós. Perquè som iniciador, *beginners*, perquè cadascú de nosaltres anunciem alguna cosa nova imprevista [natalitat]. **Viure sense actuar és com renunciar a la pròpia humanitat.** Es pot viure sense laborar i sense produir —quan altres ho fan per nosaltres de manera que puguem tenir cobertes les necessitats vitals—, però **viure sense actuar**, malgrat que tantíssims humans hagin viscut i viuen d'aquesta manera, **no té la dignitat de la vida humana.** Actuar és néixer a un món de relacions humanes del qual es forma part en prendre la paraula públicament i en proposar, donar suport i portar a terme iniciatives en l'espai públic."

Maite Larrauri, *La llibertat segons Hannah Arendt*, pàg. 84

PREGUNTES

1. Què significa la frase subratllada?

2. Com diferencia Arendt Labor, Treball i Acció?

3. Quina relació estableix Arendt entre Natalitat i acció política?

Capítol 9: "la felicitat pública".

RESUM CAPITOL 9

TEXT PER COMENTAR CAPÍTOL 9

[TEMA: Política; TESI: Arent critica la postura dels jueus, desentenen-se de la vida pública] "Arendt reflexiona sobre l'experiència jueva i sobre com **els jueus**, durant tot el segle XIX i part del segle XX, **es varen desentendre del món històric i de la política**: els [jueus] més poderosos es varen dedicar a la cultura i a acumular riqueses, sense adonar-se de l'ascens de l'antisemitisme [odi als jueus]. Molts jueus refusaven la seva identitat com a jueus [Assimilacionisme²], però tampoc no aconseguiren sentir-se assimilats en el món on vivien: **la prova era justament que no entraven en l'espai públic de l'intercanvi**. Varen [els jueus] **emigrar interiorment**; és a dir, es varen **retirar del món** [vita activa] a una **vida interior** perquè era **més temptador**, per exemple, **ignorar l'estúpida xarrameca dels nazis** que **combatre-la** [a l'àmbit de la política]. Els jueus es varen comportar com a pàries [sense pàtria] en el país al qual pertanyien com a ciutadans."

Maite Larrauri, *La llibertat segons Hannah Arendt*, pàgs. 97-98

PREGUNTES

1. Per què creu Arendt que els jueus es varen desentendre de la política?

2. què vol dir la frase subratllada?

13. CONCLUSIONS FINALS

Aquí heu de fer una valoració crítica personal sobre la lectura del llibre de Maite Larrauri. Exposar allò que us ha servit i heu entès, i allò que no compartiu del text, o no heu entès.

² El terme **Assimilacionisme** es refereix al procés segons el qual molts jueus consideraren que l'única possibilitat d'integrar-se a la realitat cultural i social era abandonar la seva pròpia cultura adoptant la cultura del país d'acollida. És a dir, deixar de ser jueus per ser alemanys.

